

Rektor Mille Millnert
Linköpings universitet

Ann-Britt Gabrielsson
BESLUT

2004-12-16
Reg.nr 641-4114-03

Ansökan om rätt att utfärda specialpedagogexamen

Linköpings universitet ges rätt att utfärda specialpedagogexamen.

Ärende

Linköpings universitet har ansökt om rätt att utfärda specialpedagogexamen. För granskning av denna ansökan har Högskoleverket förordnat följande sakkunniga:

Astrid Pettersson, prorektor, Lärarhögskolan i Stockholm, ordförande
Ingemar Emanuelsson, professor em. Göteborgs universitet
Christina Gustafsson, professor, Uppsala universitet och Högskolan i Gävle
Erika Libeck Lindahl, studerande, Göteborgs universitet
Sture Långström, universitetslektor em. Umeå universitet.

De sakkunniga har granskat universitetets ansökan med bilagor samt ytterligare kompletterande material som de bett om. Under ett besök vid universitetet samtalade gruppen med representanter för ledning, programansvariga, studenter, lärare och kommuner.

Bedömning

De sakkunniga bedömer att Linköpings universitet nu har förutsättningar att ge en specialpedagogexamen som svarar mot de allmänna målen för grundläggande högskoleutbildning samt de kursfordringar och mål som anges för denna examen i högskoleförordningen. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Beslut

Högskoleverket instämmer i de sakkunnigas bedömning och beslutar att ge Linköpings universitet rätt att utfärda specialpedagogexamen. Beslut i detta ärende har fattats av universitetskansler Sigbrit Franke efter föredragning av utredare Ann-Britt Gabrielsson i närvaro av avdelningschef Ragnhild Nitzler och kanslichef Lennart Stähle.

Sigbrit Franke

Ann-Britt Gabrielsson

HÖGSKOLEVERKET

BESLUT

2004-12-16

Reg.nr 641-4114-03

Sid 2

Kopia:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Yttrande över ansökan om specialpedagogexamen vid Linköpings universitet

Linköpings universitet har ansökt om examensrätt för specialpedagogexamen och för att pröva denna ansökan har Högskoleverket förordnat följande sakkunniga:

Astrid Pettersson, ordförande, prorektor Lärarhögskolan i Stockholm,
Ingemar Emanuelsson, professor em. Göteborgs universitet,
Christina Gustafsson, professor Uppsala universitet och Högskolan i Gävle,
Erika Libeck Lindahl, studerande Göteborgs universitet,
Sture Långström, universitetslektor Umeå universitet.
Ann-Britt Gabrielsson, utredare vid Högskoleverket, har varit projektledare och sekreterare i gruppen.

Sakkunnigruppen har bedömt universitetets förutsättningar för att kunna ge specialpedagogutbildning genom att granska det skriftliga underlagsmaterialet samt genom att besöka universitetet och samtala med ledning, lärare, studenter och presumtiva handledare från fältet.

Ansökningshandlingarna har granskats utgående från kriterierna för prövning av examensrätt och utifrån de mål för specialpedagogexamen som anges i högskoleförordningen

Ansvariga för utbildningen vid Linköpings universitet har fått tillfälle att faktagranska den beskrivande delen av yttrandet.

Bedömarens yttrande överlämnas härmed till Högskoleverket.

Astrid Pettersson
Ordförande i bedömarens grupp

Bedömning av ansökan om specialpedagogexamen vid Linköpings universitet

Förslag till beslut

Sakkunniggruppen bedömer att Linköpings universitet har förutsättningar för att ge specialpedagogutbildning och föreslår att universitetet ges examensrätt för denna utbildning.

Bedömning

Bedömargruppen har granskat universitetets förutsättningar för att ge det specialpedagogprogram som är under utveckling och finner att det uppfyller de kvalitetskrav, som ställs i högskolelag och högskoleförordning, för denna utbildning.

Organisationen för programmets genomförande både inom universitetet och för den verksamhetsförlagda delen verkar vara väl planerad. Gruppen finner dock att styrdokumentet behöver revideras ytterligare så att korrespondensen mellan utbildningsplan, kursplaner och litteraturlistor ökar. Omfattning av den verksamhetsförlagda delen inom varje block samt vilken yrkeserfarenhet som fordras för antagning bör kunna uttryckas tydligare.

Utbildningen kommer att behöva fler lärare och då gärna med större andel av anställningen inom programmet eftersom den nu planerade bemaningen totalt är endast 68 procent av heltid fördelat på tio disputerade lärare med 5 – 10 procent vardera.

Positiv är den samverkan som kommer att etableras mellan specialpedagogutbildningen, den nya lärarutbildningen och andra utbildningar vid universitetet, till exempel psykolog- och socionomprogrammen samt det nystartade logopedprogrammet.

Bakgrund

Specialpedagogisk utbildning och forskning har funnits i Linköping sedan länge. Speciallärarutbildning fanns under 70- och 80-talen och i den dåvarande klass- och ämneslärarutbildningen fanns inslag och kurser i specialpedagogik. I grundskollärarutbildningen som startade år 1988 fanns både obligatoriska och valbara, så kallade temakurser i specialpedagogik. I förskollärrar- och fritidspedagogutbildningarna fanns också specialpedagogik integrerad såväl i allmänna som i riktade kurser.

I den nya lärarutbildningen, som startade hösten 2001, finns de specialpedagogiska inlagen inom det allmänna utbildningsområdet. Från och med hösten 2003 erbjuds lärarstudenterna en inriktning om 40 poäng samt en specialisering om 20 poäng i specialpedagogik. Specialpedagogiska frågor berörs också inom andra inriktningar och specialiseringar. Dessutom erbjuder universitetet specialpedagogik som fristående kurs och som examensämne i ett magisterprogram sedan år 1998.

Organisation och ledning

Universitetet har tre fakultetsnämnder samt Nämnden för utbildningsvetenskap till vilka universitetsstyrelsen fördelar de statliga medlen för grundutbildning och forskning. Nämnderna fördelar sedan medlen vidare i form av uppdrag till institutionerna inom sina respektive verksamhetsområden.

Nämnden för utbildningsvetenskap som har det övergripande utbildningsansvaret för lärarutbildningen kommer också att ha huvudansvar för specialpedagogprogrammets innehåll och ekonomi, för fastställande av utbildningsplan och kursplaner sedan de reviderats samt för anknytningen till fältet. Nämnden skall även företräda och bevaka ämnet specialpedagogik samt ansvara för programmets forskningsanknytning.

Institutionerna för beteendevetenskap, IBV, för tematisk utbildning och forskning, ITUF samt för utbildningsvetenskap, IUV kommer att samverka och ha verksamhets- och genomförandansvar för programmets kurser. Dessa kommer att samplaneras i en s.k. ledningsgrupp som består av de lärare som undervisar inom programmet.

En programansvarig, utsedd av Nämnden för utbildningsvetenskap, kommer att ha det pedagogiska, administrativa och ekonomiska ansvaret och skall, i samråd med involverade institutioner, bereda underlag för budget och bemanning till nämnden. Han/hon kommer vidare att ha övergripande ansvar för de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen och som kontaktperson ansvara för information och uppföljning, utbildning av mentorer samt examination. Som hjälp finns också utbildningsadministratörer och studievägledare knutna till programmet.

Bedömargruppen anser att den planerade organisationen kring programmet verkar vara funktionell och ser positivt på att ytterligare förbättringar och revideringar av kursplaner och utbildningsplan kommer att genomföras. Exempelvis skall *den kurslitteratur och de övriga läromedel som skall användas anges i varje kursplan* enligt högskoleförordningen 6 kap. 7 §. Vilken yrkeserfarenhet om 3 år som krävs för antagning till utbildningen bör också klargöras.

Lärarkompetens och kompetensutveckling

Ett mindre lärarlag med olika kompetens och med en lärare som kursansvarig kommer att ta hand om varje kurs. Till dessa lärarlag kommer specialpedagoger som är verksamma på fältet att knytas, vilka också kan vara

mentorer. Kompletterande kompetens kommer att tillföras kursen efter behov. De lärare som kommer att undervisa kommer i möjligaste mån att vara disputerade i ämnen med relevans för programmet. Som exempel nämns forskningsområden med fokus på grupper, gruppprocesser och processer i undervisningsgrupper, yrkesroller i en pedagogisk kontext, konflikthantering, klinisk psykologi med inriktning mot barn och ungdomar, läs- och skrivutveckling, läs- och skrivsvårigheter/dyslexi samt värdegrundsfrågor och etik. Även doktorander kommer att undervisa inom programmet och professorer i pedagogik, pedagogiskt arbete, psykologi och handikappvetenskap kommer att medverka som föreläsare och handledare av examensarbeten. En fakultetsfinansierad professor inriktad mot läs- och skrivutveckling uppgavs under platsbesöket vara ”på gång”. Universitetet har ambitionen att lektorer skall beredas möjlighet till 20 procent kompetensutveckling/forskning i anställningen.

Av bemanningsplanen för programmet, som bedömargruppen bett om att få, framgår att fyra professorer, varav två i pedagogik och en vardera i kommunikation och psykologi med heltidsanställningar, kommer att arbeta 5 procent vardera inom programmet. Av sex heltidsanställda lektorer är fyra disputerade i pedagogik, och två av dem kommer att arbeta 10 och två 5 procent. Övriga två är disputerade i psykologi respektive i hälsa och samhälle och kommer att arbeta 8 respektive 10 procent inom programmet.

Enligt planeringen kommer 10 disputerade lärare att ansvara för 68 procent av utbildningen. Utöver de doktorander som planeras delta i utbildningen finns därför behov av att tillföra ytterligare relevant lärarkompetens.

Ämnesdjup och ämnesbredd, VFU och examensarbete

Specialpedagogik är ett tvärvetenskapligt ämne med inslag från till exempel pedagogik, psykologi, sociologi, kommunikationsvetenskap och handikappvetenskap. Studierna inom programmet kommer att ges i tre block om 20 poäng och blockansvariga lärare kommer att ansvara för en tydlig progression från block 1 till 3.

Programmets första block innebär introduktion till det specialpedagogiska kunskapsområdet och kommer att utgöra en generell specialpedagogisk kunskapsbas. Kunskap om etiska förhållningssätt och värdegrundsfrågor, grupper och gruppprocesser, kommunikation och samtal samt handledning, ledarskap och utvärdering kommer att fokuseras.

Det andra blocket innebär fördjupade studier inom kunskapsområdena, läs- och skrivområdet och socioemotionella faktorerers påverkan på lärande och utveckling.

Tredje blocket innehåller en kurs i vetenskaplig metod om 10 poäng som förberedelse för det avslutande självständiga arbetet om 10 poäng.

Inom block 1 och 2 kommer verksamhetsförlagda delar om 10 poäng att integreras i kurserna. Det nya lärarprogrammets fältorganisation och struktur för de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen kommer att utgöra

bas även för specialpedagogprogrammets verksamhetsförlagda delar. Det innebär att naturliga kontakter mellan utbildningarnas studenter kommer att kunna knytas ute på fältet. Såväl den erfarenhetsbaserade kunskapen som den som hämtas inom akademien kommer att utgöra grund för utveckling av den specialpedagogiska kompetensen.

Mentorerna anser att mentorsutbildningen är viktig och uppskattar att det finns en förkortad version som ges i respektive skola.

Programmet kommer i början att ges med helfarts studietakt medan halvfartsalternativ och kombinationer av hel- och halvfart kommer att utvecklas när utbildningen funnit sin form.

Samband mellan utbildning och forskning

Det magisterprogram i specialpedagogik som erbjuds på halvfart har fyra inriktningar: fysiska funktionshinder och begåvningshandikapp, kommunikations-, tal- och språkstörningar, läs- och skrivsvårigheter samt psykosociala svårigheter. En magisterexamen i specialpedagogik utgör behörighetsgrund för att söka till forskarutbildning inom bland annat pedagogik, pedagogiskt arbete, handikappvetenskap, Tema barn och Tema kommunikation.

Av de drygt femtio magistrar som hittills examinerats har sex gått vidare till forskarstudier. En har antagits till forskarskolan i pedagogiskt arbete, tre i pedagogik samt en vardera i handikappvetenskap och i social omsorg vid Hälsouniversitetet.

Forskningsanknytningen av programmet kommer att vinna på att utbildningen bedrivs i nära samverkan med forskare inom relevanta forskningsområden t.ex. läs – och skrivutveckling samt pedagogiskt arbete.

Utvärdering och kvalitetssäkring samt studentmedverkan

Vid universitetet finns en kursvärderingspolicy som antagits av universitetsstyrelsen. Kursvärderingarna har huvudsakligen två funktioner, att verka som ett kvalitetsinstrument med vars hjälp starka och svaga sidor kan identifieras, samt att ge studenten tillfälle att på ett strukturerat sätt reflektera över och förhålla sig till sin egen utbildning. Båda funktionerna förutsätter att studenterna fritt kan framföra synpunkter och ge konstruktiva förslag.

Ett prioriterat område, enligt universitetets kvalitetssäkringsprogram, för att säkerställa ett starkt studentinflytande är att befrämja studentaktiva utbildningsformer där studenten fortlöpande utvärderar sitt arbete.

Studenterna är representerade i Nämnden för utbildningsvetenskap och dess beredningsgrupper för kursplaner, kvalitetsarbete och internationalisering.

Specialpedagogprogrammet kommer liksom övriga program att ha ett programråd med samordnande funktion där studenter, utbildningsansvariga och avnämare ingår samt ett studentråd, med ett par representanter för varje studerandegrupp. Studentrådet kommer att vara rådgivande och fortlöpande

följa och utvärdera utbildningen samt delta i planering av programmets uppläggning och innehåll.

Bedömargruppen finner att tillräcklig planering för kvalitetssäkring av utbildningen finns samt att den inkluderar studenternas medverkan och ansvarstagande för sin egen utbildning.

Jämställdhet

Jämställdhetshandläggare liksom jämställdhetsråd finns vid universitetet. Arbetet med jämställdhet skall genomsyra all kärnverksamhet och gälla både studenter och anställda. I detta arbete har ett antal problemområden identifierats t.ex. den sneda könsfördelningen bland studenter på utbildningar inom vård, undervisning och teknik samt bristen på genusperspektiv i utbildningen. Ett antal projekt med syfte att öka jämställdheten pågår därför, bland annat "Jämställdhet och genusperspektiv i grundutbildningen". Tolv studenter från utbildningar med sned könsfördelning, bland andra lärarutbildningen, granskar den utbildning de själva deltar i genom att reflektera över genusaspekter i innehåll, kurslitteratur, undervisnings- och examinationsformer ur ett studentperspektiv.

Inom specialpedagogutbildningen kommer student- och programråden att få uppdrag att ständigt följa upp och utvärdera genusaspekter på kursinnehåll, kurslitteratur, examinationsformer och examinationsuppgifter.

Av den planerade bemanningsplanen framgår att en av fyra professorer är kvinna medan fem av de sex lektorerna är kvinnor.

Man poängterar i ansökan att attityder till och värderingar av jämställdhet och genus i pedagogisk verksamhet är viktigt att problematisera för en yrkesgrupp som i sin verksamhet skall företräda dessa demokratiska värden, något som bedömargruppen starkt vill betona vikten av.

Samverkan med fältet

Specialpedagogutbildningen kommer att använda samma fältorganisation som den nya lärarutbildningen. Utvecklingen av denna har medfört en ny organisation för den fältförlagda verksamheten som innebär sammanhållna fältområden med en ansvarig lärare som samordnande mentor. Den samordnande mentorn har i sin tur en grupp mentorer med ansvar för de verksamhetsförlagda studierna samt kontakten med studenterna. Mentorerna har fått nytt ansvar och för att kunna fullgöra sitt uppdrag i lärarutbildningen har de fått ta del av den kompetensutveckling som universitetet anordnat. De erbjuds kurser och kallas regelbundet till nätverksträffar med mentorer från alla fältområden.

Infrastruktur

Utbildningen kommer att förläggas till Campus Valla i Linköping som har expanderat de senaste tio åren. Två av de samverkande institutionerna är nu mer koncentrerade inom campusområdet i Linköping med ökade möj-

ligheter till nära samarbete genom att ett flertal nya IT-miljöer och undervisningslokaler har skapats. Där finns också biblioteket, kårhuset, stora delar av universitetets förvaltning samt bokhandel, resebyrå, restauranger och caféer.

Biblioteket tillhandahåller kontaktbibliotekarier med specialkunskaper inom olika områden som t.ex. serverar lärarna med nyutkommet och aktuellt material för programmet. Biblioteket satsar på en utökning av nätbaserade databaser som både studenter och lärare har tillgång till, studenterna även från sina studentlägenheter, samt på ett ökat antal vetenskapliga tidskrifter.

Internationalisering

Linköpings universitet har slutit avtal med flera universitet och högskolor i Europa och övriga världen med specialpedagogiska utbildningar som kan komma att bli partners för forskar-, lärar- och studentutbyte, t.ex. Kiels universitet i Tyskland, Amsterdams pedagogiska institut i Nederländerna, Erasmus universitet i Bryssel och Monash universitet i Australien. Lärare och forskare samarbetar med t.ex. Åbo akademi och universiteten i Åbo och Oslo samt är inbjudna att ingå i ett nordiskt nätverk med representanter från Danmarks pedagogiska universitet i Köpenhamn, Högskolan i Volda, Norge samt fem universitet och högskolor i Sverige.

Lärare inom det specialpedagogiska magisterprogrammet ingår i ett europeisk tematiskt nätverk inom Erasmusprogrammet med uppgift bland annat att utveckla en europeisk masterexamen.

Mot bakgrund av att Linköping är så aktiva i sitt internationaliseringsarbete är det märkligt att det praktiskt taget inte finns någon engelskspråkig litteratur i de litteraturlistor gruppen tagit del av. Bedömggruppen utgår från att ansträngningar i riktning mot mer engelskspråkiga litteraturinslag startar omgående.